

Фенцик Степан Андрійович (13.10.1892 – 1945) – громадсько-політичний і культурний діяч Закарпаття русофільської і проугорської орієнтації. Народився в с. Великі Лучки Березького комітату (Мукачівський район Закарпатської області України) в сім'ї священика. Племянник визначного закарпатського просвітника XIX ст. Є. Фенцика. Закінчив Ужгородську гімназію (1910), Будапештську духовну семінарію (1910-1914), Віденську музичну академію та філософський факультет у Віденському університеті (1914-1918). Навчався також на юридичному факультеті в Паризькому університеті, прослухав курс лекцій з правознавства в Шарошпотоку (1918-1922), закінчив Карловий університет в Празі (1922). Доктор теології та філософії. Однак, за «несвященничу» діяльність позбавлений сану (1934). На початку 20-х років працював викладачем в Ужгородській вчительській семінарії, керував хором «Гармонія» та Ужгородським аматорським симфонічним оркестром. Спочатку був одним з ініціаторів утворення товариства «Просвіта» (1920), а в 1923 заснував і став головою «Общества им. Духновича». Виступив співорганізатором «Союзу Руського Скаута» (1930). Видавав газети «Карпато-русский голос» (1932-1934), «Наш путь» (1935-1938), «Молода Русь» (1938). Автор численних публікацій, зокрема таких: «Наш національний гімн» (1926), «Чехословакия и карпатороссы» (1929), «Дело о покушении на Е.М.Сабова» (1930), «Карпатороссы и россияне: к истории культурно-национальных взаимоотношений» (1930), «Читанка для народа» (1933), «Интерпелляции» (1936). Був редактором «Русского народного календаря» (1928-1934). У 30-х роках активно включився в політичну діяльність. Разом з А. Бродієм він фактично очолив русофільський напрям. В 1935 заснував Руську Національно-Автономну партію, що займала русофільську й відкрито проугорську орієнтацію. Обирався депутатом чехословацького парламенту від РНАП (1936-1938). Будучи депутатом подав до парламенту близько 20 інтерпелляцій (запитів), зокрема «Про автономію», «Про гімн», «Про земельну реформу і фірму «Латориця», «Про журналістику», розробив проект Конституції Підкарпатської Русі тощо. Був включений до складу Національної Ради Підкарпатської Русі (8 жовтня 1938), яка вимагала від празького уряду прийняття «Закону про Підкарпатську Русь», а 11 жовтня 1938 був призначений на посаду державного секретаря в уряді А. Бродія. Після арешту прем'єр-міністра, С.Ф. спочатку переховувався в польському консульстві, а згодом втік до Угорщини (листопад 1938). У вересні-жовтні 1938 таємно створював загони угорських терористів, які почали здійснювати постійні напади на населені пункти Закарпаття. Після окупації Карпатської України угорськими військами був призначений депутатом верхньої палати угорського парламенту. В цей період відносини з А. Бродієм стали холодними, навіть ворожими. Будапешт вміло використовував непорозуміння між двома лідерами русофільства. С.Ф. рішуче виступив проти свого колишнього соратника по партії, який вимагав широких автономних прав. 31 березня 1939 С.Ф. запропонував будапештському уряду свій план автономії під назвою «Створення Карпаторуського воєводства», згідно з яким Закарпаття перетворювалось у звичайну провінцію Угорщини. Політична кар'єра С.Ф. (підпільна кличка «Пішта»), який одночасно працював на угорську, польську і німецьку розвідки, безславно закінчилася в 1945, коли він представ перед Народним судом в Ужгороді. Його було засуджено до смертної кари. Реабілітований прокуратурою Закарпатської області 24.02.1992.

Література: Токар М. Руська Національно-Автономна партія: організація та діяльність. – Ужгород, 2000. – С.2?-33; Шандор В. Спомини. – Т.2. Карпатська Україна. 1939-1945. – Ужгород: МПП «Гражда», 2000. – С.39-48; Вегеш М.М., Гиря В.І., Король І.Ф. Угорська іредента на Закарпатті між двома світовими війнами (1918-1939). – Ужгород, 1998. – С.93-119; Магочій П.Р. Формування національної самосвідомості: Підкарпатська Русь (1848-1948). – Ужгород, 1994. – С.190; Павленко Т.В. Діячі історії, науки і культури Закарпаття. Малий енциклопедичний словник. – Ужгород, 1999. – С.173-174. **М.М.Вегеш**